

**ОБЩЕСТВЕН СЪВЕТ КЪМ
ЦЕНТРАЛНАТА ИЗБИРАТЕЛНА КОМИСИЯ**

София 1169, пл. „Княз Александър I” № 1, ел.поща: os.cik@abv.bg

ЗА СЕКЦИОННИТЕ ИЗБИРАТЕЛНИ КОМИСИИ ¹

Примери за **ДЕЙСТВИТЕЛНИ** гласове – хартиени бюлетини

Някои често срещани и специфични случаи

(при бюлетини, които отговарят на всички други условия за действителност на гласа – те са по образец, с 2 печата; със син химикал; със знак X или V и т.н.)

Отбелязано на бюлетината	Какво се отчита/брои
Отбелязана партия без да е отбелязана преференция	Гласът се брои/отчита за партия, а при преференциите се брои/отчита като „без преференция“. В НИКАКЪВ случай преференцията НЕ се прибавя/пише за първия в листата.
Бюлетина с отбелязана партия и с отбелязани 2 и повече преференции	Гласът се брои/отчита за партия, а при преференциите се брои/отчита като „без преференция“
Ако знакът X или V излиза от квадратчето, но не навлиза в друго квадратче гласът е действителен	Гласът се брои/отчита за партията.
Бюлетина с отбелязан независим кандидат в квадратчето и отбелязана преференция	Гласът се брои/отчита за независимия кандидат.
Бюлетина с отбелязан вот в квадратчето „Не подкрепям никого“ и отбелязана преференция	Гласът се брои/отчита за „Не подкрепям никого“
Бюлетина с отбелязана партия и отбелязана преференция за несъществуващ кандидат в конкретната листа	Гласът се брои/отчита за партия, а при преференциите се брои/отчита като „без преференция“.

¹ Материалът е изготвен въз основа на видеонаблюдението осъществено от ОС към ЦИК на изборите за НС април 2023 и Местни избори 2023. Отчетени/взети са предвид грешки, които допускат някои секционни комисии, съмнения и колебания при някои случаи за определяне на действителен/недействителен глас и др., също така и работата на други СИК, които работят много добре, като включително „хващат“ и поправят допуснати грешки.

Този материал, **НЕ МОЖЕ** да се ползва вместо Методическите Указания на ЦИК (МУ), а само като **ДОПЪЛНЕНИЕ** към тях.

Примери за **НЕДЕЙСТВИТЕЛНИ** гласове – хартиени бюлетини

Отбелязано на бюлетината	Какво се отчита/брои
Бюлетина с отбелязана преференция без да е отбелязана партия	Недействителен глас
Бюлетина с отбелязано X или V на реда, но извън квадратчето с номера на партия/коалиция/независим кандидат/Не подкрепям никого.	Недействителен глас
Бюлетина в която избирателят е гласувал със ЗНАК, РАЗЛИЧЕН от X или V в едно квадратче – кръгчета, точки, тирета и т.н.	Недействителен глас
Бюлетина с отбелязани 2 квадратчета с номера на партии/коалиции/инициативни комитети/Не подкрепям никого.	Недействителен глас
Отбелязана партия с X или V, но използван друг символ за отбелязване не преференция – например кръгче	Гласът е недействителен, защото съдържа символ различен от X или V и това може да се счита за знак, с който се маркира волята на конкретен избирател.
Хартиена бюлетина с един печат поставен от СИК	Недействителен глас

Може да се упражните в определянето на действителни и недействителни бюлетини на сайта на ЦИК, на следния линк:

https://www.cik.bg/bg/epns2024/edu/ballot_test/q91

Извадка от МУ на ЦИК

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ДЕЙСТВИТЕЛНИТЕ ГЛАСОВЕ (ХАРТИЕНИ БЮЛЕТИНИ) ПРИ ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛА НА СИК

- Бюлетината е по установен образец
- На гърба на бюлетината са положени два печата на СИК
- Върху бюлетината вотът на избирателя е отбелязан със знак „X“ или „V“ с химикалка, пишеща със син цвят, само в едно от квадратчетата за гласуване – за партия, коалиция или за независим кандидат
- Вотът на избирателя е отбелязан със знак „X“ или „V“ с химикалка, пишеща със син цвят, само в квадратчето „Не подкрепям никого“
- Вотът е отбелязан само в едно от квадратчетата за гласуване и няма отбелязано предпочитание (преференция) или е отбелязано едно или повече от едно предпочитание (преференция) в кръгчетата със знак „X“ или „V“ с химикалка, пишеща със син цвят
- Знакът „X“ или „V“ отбелязан с химикалка, пишеща със син цвят излиза извън квадратчето на съответната кандидатска листа, но не навлиза в друго квадратче
- Върху бюлетината няма вписани символи и знаци, като букви, цифри и други знаци
- В бюлетината има отклонения, дължащи се на дефекти и грешки при производството, или когато върху нея има механични увреждания или зацапвания
- Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изброените по-горе изисквания за действителност на гласа, но не е откъснат отрязъкът с поредния номер на бюлетината, гласът се брои за действителен, ако номерът на бюлетината съвпада с някой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция.

ОПРЕДЕЛЯНЕ НА НЕДЕЙСТВИТЕЛНИТЕ ГЛАСОВЕ (ХАРТИЕНИ БЮЛЕТИНИ) ПРИ ПОПЪЛВАНЕ НА ПРОТОКОЛА НА СИК

- ☐ Бюлетината не е по установен образец
- ☐ На гърба на бюлетината няма два печата на СИК
- ☐ Вотът на избирателя е отбелязан със знак, различен от „X“ или „V“
- ☐ Върху квадратче или кръгче в бюлетината знакът „X“ или „V“ не е отбелязан с химикалка, пишеща със син цвят
- ☐ Върху бюлетината има отбелязване в повече от едно квадратче (на партия, коалиция, независим кандидат или в квадратчето “Не подкрепям никого”)
- ☐ Знакът „X“ или „V“ засяга повече от едно квадратче за гласуване, така че не може да се определи еднозначно вотът на избирателя
- ☐ Върху бюлетината има вписани символи, като букви, цифри и други знаци
- ☐ В бюлетината няма отбелязан вот на избирателя (празна бюлетина)
- ☐ Когато в избирателната кутия бъде намерена бюлетина, отговаряща на изискванията за действителност на гласа, но не е откъснат отрязъкът с поредния номер на бюлетината, гласът се брои за недействителен, ако този номер не съвпада с никой от номерата в кочаните, от които са откъсвани бюлетините в тази избирателна секция.

Допълнителни препоръки във връзка с преброяването на гласовете

Съветът ни е да следвате стъпка по стъпка описаните в Методическите указания процедури. Може да си извадите МУ и да четете от тях.

По наши наблюдения голяма част от грешките, допуснати от СИК при броенето и записването на гласовете, биха били избегнати при стриктно спазване на МУ на ЦИК.

Не пропускайте броенето на общия брой бюлетини намерени в урната (избирателната кутия). Ако не знаете това число не можете да си проверите контролите по-късно или да „хванете“ грешка при преброяването на гласовете за някоя партия/коалиция, независим кандидат.

Не се притеснявайте, ако в началото на преброяването не се засекат броя бюлетини с броя подписи в избирателния списък. Може да се окаже, че някоя от бюлетините за НС/ЕП е попаднала в другата урна.

Когато един член на СИК обявява номера на партията върху бюлетините и ги подава на друг/и да ги подреждат по купчини, добре е бюлетината да се поглежда и от втория човек преди да се сложи на купчината, за да се провери номера за партия. Някой път стават грешки и бюлетина за една партия може да се озовава на купчина на друга. Когато се гледа контролно и от втори човек, повечето от тези грешки се виждат и поправят.

Не използвайте бели листа/„хвърчащи листчета“ за отбелязване на преброеното преди черновата – много грешки идват от там – размяна на брой гласове на партии, изместени редове при преписването, пропускане на гласовете за някоя партия, размяна на хартиените и машинните гласове на партия/партии, а на тези избори ще е възможна и размяна на гласовете за ЕП и за НС.

Попълвайте черновата с данни след всеки етап, не изчакайте всичко наведнъж, накрая, а най-добре вървете ред по ред, партия по партия, като водещ да е попълващия черновата – да казва: за партия 1 колко гласа имаме и тогава да се брои.

Ако преброите всичко и чак след това започнете да записвате се увеличават грешките и объркванията между хартиени и машинни гласове и между различните видове избори.

Не се опитвайте да броите едновременно гласове за партии и преференции. Само изглежда по-бързо – отнема почти същото време, а в много случаи се допускат грешки и се налага да се брои всичко отначало.

При броене на преференции ако бюлетините за дадена партия са до 7-8-10 бр. по-лесно и бързо се броят без помощните таблици. Ако са над 10 ползвайте бланката-чернова за отразяване на резултатите от преброяването на преференциите.

Бланката-чернова за отразяване на резултатите от преброяване на преференциите, не съдържа място за гласовете без преференция.

Улеснение би било, ако преброите бюлетините „без преференции“ отделно и си ги отбележите. Тези гласове не трябва да се вписват/отбелязват/прибавят към гласовете за водача на съответната листа.

Разделянето на членовете на СИК на 2 групи да броят на отделни маси за ЕП и НС, нарушава Методическите указания на ЦИК и основни принципи, заложи в Изборния кодекс.

Направете проверка и на беловата. Например още веднъж сумите/контролите (поне основните), или сравнете още веднъж с черновата, или втори човек да провери пренасянето на числата от черновата на беловата. При преписването се допускат грешки, ако станат две преписвания (ако използвате „хвърчащи листчета“) грешките стават още повече. Дори всичко да е било наред на „хвърчащото листче“ или черновата, на беловата вече може да има грешка.

Използвайте и електронния протокол на сайта на ЦИК за проверка.

Попълване на протокола и някои причини защо може да не излизат контролите

Броят избиратели по списък го има на приемо-предавателния протокол, който сте подписали в събота – можете да го вземете от там (Приложение №100 от изборните книжа). Той **не е равен** на броя на гласувалите според подписите.

В т.4б от протокола са САМО невалидни бюлетини, които са извън урната – бюлетина на таблото, бюлетина на избирател, който е сгрешил вота и е допуснат да гласува втори път, снимана бюлетина и др.

А в т.6 са САМО невалидни гласове върху бюлетини, намерени вътре в избирателната кутия – например: с отбелязана преференция, без да е отбелязана

партия; с отбелязани 2 квадратчета; с използвани други символи, различни от X или V и др.

В т. 9 се събират и записва сумата САМО от числата – брой гласове за партии/коалиции и независим кандидат (тук не влизат гласовете „Не подкрепям никого“ и недействителните) .

Отделно като контрола се събират – $t.6 + t.7 + t.9$ трябва да е равно на $t.5$

Преференции от хартиени бюлетини се пишат/попълват отделно и преференциите от машинни бюлетини се пишат/попълват отделно, **НЕ се събират бройките на преференциите от хартиени и машинни бюлетини.**

Ако не ви излиза някоя контрола и не можете да разберете от къде е грешката, проверете и другите контроли. Ако някое число е сгрешено – много често това се вижда в повече от една контрола и ще можете да го локализирате.

Ако не ви излиза сумата на гласовете за партии, проверете за съвпадение на номер на партия с бр. гласове (например на партия №3 вместо 8 гласа, пише 3); проверете дали не са разменени хартиените и машинните гласове на някоя партия. Може да са изпуснати и гласовете на някоя от партиите/коалициите.

Ако някоя партия има гласове, а преференциите са 0 – най-често са разменени гласовете между 2 партии със съседни или приличащи си номера.

Ако „липсват“ преференции, т.е. сумата им е по-малка от гласовете за партията – 1) ако има 0 на „без преференции“ са пропуснати да се запишат гласовете без преференция, 2) ако има число на „без преференции“, са изпуснати при преписването преференции за някой кандидат или 3) е сгрешено число при диктуването/преписването от чернова на белова.

В РИК

Ако не ви се засичат контролите: проверете копието от черновата. Сравнете с беловата. Част от грешките се случват при преписване или диктуване, те биха могли да се „хванат“ без отваряне на чувал и повторно броене.

Например – ако „липсват“ преференции, т.е. сумата им е по-малка от гласовете за партията – най-често това са изпуснати при преписването преференции за някой кандидат или „без преференция“. Които могат да се открият на черновата.